

den. Daar konden de kritische ideeën niet zoveel kwaad. Zij heeft het beroep gestimuleerd. Allard zelf zag, nog in 1855, zijn gaan als 'Gods hand'⁷. Het was zijn romantisch ideaal, de wetenschappelijke aanpak van C. W. Opzoomer te combineren met de religieusiteit van Da Costa. Er moest een mogelijkheid zijn om misverstanden te gaan opruimen en een theologie te scheppen, zowel verantwoord tegenover kerkelijke traditie als tegenover kritische negentiende eeuwse filosofie.

Na enkele jaren heeft Da Costa de band verbroken. Het bruiloftslied is in vergetelheid geraakt.

Waarom is het in de *Kompleete Dichtwerken* niet opgenomen? Hasebroek was huisvriend van de familie Gregory Pierson-Oyens, hij is zelf op Allards bruiloft geweest en heeft er twee gedichten voor geschreven 'Aan den Bruidegom' en 'Naar Leuven?'. Hij moet van Da Costa's gedicht in 1854 geweten hebben. Zes, zeven jaar later was de situatie veranderd.

Zou hij het gedicht in 1860/1 niet meer gewild hebben? Dat lijkt onwaarschijnlijk, hij heeft in de editie van de *Dichtwerken* alles opgenomen, klein en groot, in min of meer chronologische volgorde en zonder systematisering. Wel staat in de 'Toelichtingen' bij de tweede en derde druk, na de vermelding dat er weer een onbekend gedicht gevonden is, de vreemde opmerking dat het 'scheen, hoeveel goudaderen daarin door het erts heenloopen, in zijn geheel te weinig kenmerkends te bezitten om hier te worden meêgedeeld'⁸. Heeft Hasebroek, ondanks zijn ontkenning in de 'Voorrede', toch een selectie gemaakt? Op grond van 'kenmerken'? Het verband geeft aan dat het in dit ene geval ging om een jeugdproduct van Da Costa, voorgedragen in 'Concordia Crescimus'⁹. Zo'n bruiloftslied was anders; in de *Kompleete Dichtwerken* komen vijf soortgelijke voor.

Een vraag is hoe Hasebroek zijn materiaal verzameld heeft. Hij had dat in zijn 'Voorrede' moeten vermelden. Hij zal allereerst bij de weduwe het huisarchief geraadpleegd hebben en verder bij vrienden van de dichter te rade zijn gegaan. In 1861 is dit bij Allard

7. dezelfde brief, Leuven 6.12.1855 (Boersema, *t.a.p.* 79).

8. *KD* Volksuitgave 3, 718.

9. J. Meijer heeft in zijn dissertatie uit 1941 *Isaac da Costa's weg naar het Christendom* (in de handel gebracht: Amsterdam 1946) alle gedichten van Da Costa die zich in het archief van 'Concordia Crescimus' bevinden gepubliceerd: 179-192.